

|                 |    |
|-----------------|----|
| Wstęp . . . . . | 11 |
|-----------------|----|

## CZĘŚĆ I

## POJĘCIE MNIEJSZOŚCI W PRAWIE TRAKTATOWYM

|                                                                                                             |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Rozdział I. Kryteria przynależności do mniejszości na podstawie traktatów i umów międzynarodowych . . . . . | 19 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|

Określenie mniejszości w Traktacie Pokoju, str. 19; Definicja mniejszości w Małym Traktacie Wersalskim, str. 20; Definicja mniejszości w innych traktatach mniejszościowych, str. 20; Analiza definicji mniejszości, str. 21; Rodzaje mniejszości w Polsce — kryteria, str. 22; Kryterium obywatelstwa, str. 23; Kryterium obiektywne i subiektywne, str. 24; Kryterium języka, str. 25; Kryterium zamieszkania, str. 25; Osoby fizyczne i prawne, str. 26; Kryteria przynależności do mniejszości według Umowy z Czechosłowacją, str. 26; Odmienne kryteria przynależności do mniejszości w Umowie z Czechosłowacją i w Małym Traktacie Wersalskim, str. 27; Określenie mniejszości i kryteria przynależności do mniejszości w Traktacie ryskim, str. 28.

|                                                                                                 |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Rozdział II. Kryteria przynależności do mniejszości na podstawie Konwencji Genewskiej . . . . . | 30 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|----|

Kryteria przynależności do mniejsz. wg M. T. W. jako podstawa tej przynależności wg K. G., str. 30; Mniejszość niem. przedmiotem ochrony wg K. G., Niemieckie próby stworzenia mniejszości górnośląskiej, str. 30; Pojęcie języka w Konw. Genewskiej, str. 32; Kryterium obywatelstwa, str. 33; Kryterium zamieszkania i czasu, str. 33; Osoby fizyczne i prawne, str. 34; Kryteria obiektywne podstawą przynależności do mniejszości, str. 34; Różnica poglądów na kwestię kryteriów przynależności do mniejszości wg K. G., str. 35.

## CZĘŚĆ II

USTAWODAWSTWO MNIEJSZOŚCIOWE W ZAKRESIE  
SZKOLNICTWA

## Rozdział I. Traktaty i konwencje międzynarodowe . . . . . 39

Przepisy ogólne, str. 39; Ogólna analiza traktatów i umów międzynarodowych, str. 39; Szczegółowa analiza postanowień M. T. W., str. 41; Szkolnictwo prywatne wg traktatów i umów międzynarodowych, str. 42; Szkolnictwo publiczne wg traktatów i umów międzynarodowych, str. 43; Szczegółowe normy w umowie z Czechosłowacją, str. 40.

## Rozdział II. Ustawodawstwo wewnętrzne . . . . . 46

Przepisy konstytucyjne, str. 46; Przepisy szczegółowe, str. 48; Ogólna analiza, str. 49; Niemieckie szkolnictwo w b. zaborze rosyjskim, str. 49; Niemieckie szkolnictwo w b. zaborze pruskim, str. 51; Niemieckie szkolnictwo prywatne na polskim Górnym Śląsku, str. 52; Szkolnictwo niemieckie w cieszyńskiej części województwa śląskiego, str. 53; Szkolnictwo powszechne litewskie, białoruskie i rusińskie (ukraińskie), str. 54; Szkolnictwo średnie ogólnokształcące białoruskie i rusińskie (ukraińskie), str. 56; Szkolnictwo zawodowe białoruskie i rusińskie (ukraińskie), str. 57; Samorządowe szkolnictwo litewskie, białoruskie i ukraińskie str. 57; Prywatne szkolnictwo litewskie, białoruskie i rusińskie (ukraińskie), str. 58.

## CZĘŚĆ III

SZKOLNICTWO MNIEJSZOŚCI NIEMIECKIEJ W ŚWIEŁIE  
WYKONANIA KONWENCJI GENEWSKIEJ

## Rozdział I. Szkolnictwo państwowe i publiczne . . . . . 61

1) Zasady organizacyjne, str. 61; Ogólne zasady, str. 61; Rodzaje i charakter instytucji szkolnych, str. 62; 2) Zakładanie instytucji szkolnych, str. 63; a) Publiczne szkolnictwo powszechne, str. 63; Warunki zakładania szkół, str. 63; Klasy przy szkołach powszechnych i kursy, str. 64; Wnioski o zakładanie instytucji szkolnych — wnioskodawcy i dzieci, str. 64; Język szkolny, ojczysty, czy potoczny?, str. 66; Wiek dziecka i przynależność do związku szkolnego, str. 67; b) Szkolnictwo średnie i wydziałowe, str. 68; Warunki zakładania szkół, str. 68; Klasy przy szkołach średnich i kursy, str. 68; Zakładanie instytucji szkolnych w miejscowościach, gdzie nie było szkół państwowych oraz w gminach, str. 69; 3) Środki utrzymania szkół, str. 70; Zasady ogólne, str. 70; Korzystanie z funduszy publicznych względnie państwowych, str. 70; Udział Państwa w utrzymywaniu szkół, str. 71; Opłaty szkolne, str. 71; Pomieszcze-

nie szkół, str. 72; 4) **Sprawy personalne**, str. 72; Dobór i sposób zapewnienia sił nauczycielskich, str. 72; Zasady zatrudniania nauczycieli z Niemiec, str. 73; 5) **Wpisy i przeniesienia**, str. 75; Zasady przyjmowania młodzieży do istniejących szkół, str. 75; Poglądy Prezydenta Komisji Mieszanej na sprawę wpisów i przeniesień, str. 76; Ważność wniosków, str. 77; 6) **Zamykanie instytucji szkolnych**, str. 78; Normalny tryb zamykania instytucji szkolnych, str. 78; Wyjątkowy tryb zamykania instytucji szkolnych, str. 78; Analiza przesłanek obu trybów zamykania szkół, str. 79; Poglądy Prezydenta Komisji Mieszanej na kwestię zamykania instytucji szkolnych, str. 79; Termin zamykania instytucji szkolnych, str. 80; 7) **Komisje szkolne**, str. 81; Organizacja komisji szkolnych, str. 81; Zadania komisji szkolnych, str. 82; Komisje szkolne wg K. G. i ustawy z dnia 28 VII 1906 r. o utrzymywaniu szkół powszechnych, str. 83.

## Rozdział II. Szkolnictwo prywatne . . . . . 84

1) **Charakter i zasady organizacyjne szkolnictwa**, str. 84; Przegląd ogólny, str. 84; Poszczególne rodzaje szkół prywatnych, str. 85; Prywatne przedszkola, str. 86; Prywatne szkolnictwo zawodowe, str. 87; Język i programy nauczania, str. 87; 2) **System koncesyjny zakładania szkół i nauczania**, str. 88; Zasady pruskiego systemu koncesyjnego, str. 88; Zasady systemu koncesyjnego w Konwencji Genewskiej, str. 90; Warunki uzyskania koncesji — analiza, str. 91; 3) **Utrzymywanie szkolnictwa**, str. 93; Prywatne szkolnictwo powszechne, str. 93; Prywatne szkolnictwo średnie i wydziałowe, str. 94; 4) **Sprawy personalne szkół**, str. 95; Rodzaje kwalifikacji i dowody stwierdzające uzdolnienie do nauczania, str. 95; Nauczyciele Niemcy i obcokrajowcy, str. 96; Kategorie nauczycieli zatrudnionych w szkolnictwie prywatnym, str. 98; 5) **Wpisy i przeniesienia**, str. 99; Zasady wpisów i przeniesień do szkół prywatnych, str. 99; Wpisy do prywatnych przedszkoli, str. 99; Obowiązek szkolny dzieci obywateli niemieckich, str. 100; 6) **Nadzór nad szkolnictwem**, str. 100; Nadzór prywatny, str. 100; Nadzór państwowy, str. 102.

## Rozdział III. Egzaminy językowe dzieci . . . . . 104

1) **Geneza instytucji egzaminów językowych**, str. 104; Podstawowe zasady szkolnictwa niemieckiego w świetle poglądów Prezydenta K. M., str. 104; Polska wykładnia podstawowych zasad szkolnictwa niemieckiego, str. 106; Różnice zapatrywań na kwestię zakładania szkół i uprawnienia władz, str. 108; Ustalanie przynależności językowej dziecka, str. 109; Poglądy Prezydenta K. M. o niedopuszczalności badania oświadczeń o przynależności do mniejszości, str. 110; Spór szkolny, str. 111; Dzieci dwujęzyczne,

str. 112; Powstanie instytucji egzaminów językowych, str. 112; 2) Egzaminy językowe w świetle orzecznictwa międzynarodowego, str. 114; a) Poglądy Prezydenta Górnośląskiej Komisji Mieszanej, str. 114; Pogląd z dnia 15 XII 1926 r., str. 114; Koncepcja egzaminów językowych Prezydenta K. M., str. 115; Stanowisko Prezydenta K. M. w sprawie egzaminów językowych po rezolucjach Rady L. N., str. 116; Stanowisko Prezydenta K. M. w sprawie egzaminów językowych po wyroku haskim, str. 117; Stanowisko Prezydenta K. M. w sprawie egzaminów językowych „dzieci maurerowskich“, str. 119; b) Orzecznictwo Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej, str. 121; Skarga Rządu niemieckiego w sprawie szkół na polskim Górnym Śląsku, str. 121; Stan faktyczny i prawny sprawy egzaminów językowych w chwili wniesienia skargi, str. 122; Różnice poglądów na sprawę egzaminów językowych między Rządem polskim i niemieckim, str. 123; Analiza wyroku haskiego z dnia 26 IV 1928 r., str. 124; Ostateczny wniosek wypływający z wyroku, str. 127; Spór o „dzieci maurerowskie“, str. 128; Motywy opinii doradczej St. Tryb. Spraw. Międz. z dnia 15 V 1931 r., str. 129; Teza polska w sprawie „dzieci maurerowskich“, str. 130; Przyjęcie przez Trybunał tezy niemieckiej, str. 132; 3) Egzaminy językowe w ostatnich latach obowiązywania Konwencji Genewskiej, str. 132; Egzaminy językowe w roku szkolnym 1933/34, str. 132; Zmiana charakteru i celu egzaminów językowych w roku 1934/35, str. 133; Ostatnia koncepcja egzaminów językowych przed wygaśnięciem K. G., str. 134.

#### CZĘŚĆ IV

#### FORMALNE ŚRODKI OCHRONY UPRAWNIEN MNIEJSZOŚCI NIEMIECKIEJ W ZAKRESIE SZKOLNICTWA

##### Rozdział I. Procedura gwarancyjna na podstawie Małego Traktatu Wersalskiego

139

1) Procedura zwyczajna przed Radą L. N., str. 139; Zasady i cele procedury zwyczajnej, str. 139; Przepisy szkolne K. G. chronione na drodze procedury zwyczajnej, str. 140; 2) Procedura sądowo-opiniodawcza przed Stałym Trybunałem Sprawiedliwości Międzynarodowej, str. 141; a) Postępowanie sądowe, str. 141; Zasady ogólne, str. 141; Postępowanie sądowe Trybunału w związku ze skargą Rządu niemieckiego, str. 144; Podstawy kompetencji Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej, str. 146; Ograniczone prawo procesowe Polski, str. 147; b) Postępowanie opiniodawcze, str. 147; Ogólne zasady postępowania, str. 147; Charakter opinii doradczych, str. 149; Postępowanie opiniodawcze podjęte w sprawie „dzieci maurerowskich“, str. 150.

Rozdział II. Procedura gwarancyjna na podstawie Konwencji Genewskiej . . . 151

1) Prawo wnoszenia petycji, str. 151; Warunki posiadania prawa petycji, str. 151; Prawo petycji Niemieckiego Związku Ludowego, str. 152; Prawo odwołania się do Rady L. N., str. 153; 2) Lokalna procedura górnośląska, str. 154; Dwie procedury, str. 154; a) Urząd Spraw Mniejszości, str. 154; Zadania, tryb postępowania i kompetencja, str. 154; Warunki ważności petycji, str. 155; Merytoryczne badanie petycji, str. 156; Obowiązki Urz. Spraw. Mniejsz. w postępowaniu przed Prezydentem K. M., str. 156; b) Prezydent Górnośląskiej Komisji Mieszanej, str. 157; Zakres kompetencji, str. 157; Zasady proceduralne, str. 157; Charakter poglądów Prezydenta K. M., str. 158; c) Rada Ligi Narodów, str. 159; Warunki wnoszenia odwołań, str. 159; Zasady postępowania, str. 159; 3) Procedura nadzwyczajna, str. 160; Zasady ogólne, str. 160; Petycje pilne i niepilne, str. 161; Umowa paryska z 6 IV 1929 r., str. 162; Technika załatwiania petycji szkolnych, str. 162; Możliwość stosowania równocześnie dwu procedur: normalnej i nadzwyczajnej, str. 164; Korzystanie z procedury petycyjnej przez Niemiecki Związek Ludowy, str. 165; Sposób załatwiania petycji przez Radę L. N., str. 165; 4) Gwarancyjna procedura szczególna na podstawie art. 585 i 588 K. G., str. 166; Postępowanie z art. 585 K. G., str. 166; Postępowanie w t. zw. sprawach górnośląskich, str. 167.

|                                                     |     |
|-----------------------------------------------------|-----|
| Aneks do lokalnej procedury górnośląskiej . . . . . | 168 |
| Aneks do procedury nadzwyczajnej . . . . .          | 170 |
| Bibliografia . . . . .                              | 173 |
| Przypisy . . . . .                                  | 178 |
| Skorowidz nazwisk . . . . .                         | 191 |
| Skorowidz miejscowości . . . . .                    | 192 |
| Skorowidz nazw . . . . .                            | 194 |
| Resumé . . . . .                                    | 197 |